

Avgift för kopia av allmän handling

En handledning
om kopior
av allmänna
handlingar som
begärs med stöd
av offentlighets-
principen

esv

EKONOMISTYRNINGSVERKET

Avgift för kopia av allmän handling

En handledning
om kopior
av allmänna
handlingar som
begärs med stöd
av offentlighets-
principen

Detta är en reviderad version av publikationen ESV 2001:4

Utarbetad av: ESV:s enhet Finansiering

Layout: Thomas Mejstedt, ESV

Tryck: Edita, Stockholm 2005

ESV 2005:27

ISBN 91-7249-202-3

Förord

Ekonomistyrningsverket (ESV) får då och då frågor från myndigheter och andra om avgiftsuttag vid utlämnande av kopia av allmän handling. Med vilket stöd kan myndigheterna ta ut avgifter för kopia av allmän handling? Måste avgift tas ut? Kan man frånga huvudreglerna om avgifter och i så fall när? Vad gäller om beställaren hellre vill få ut uppgifterna i elektronisk form än på en papperskopia? Vissa regler är relativt tydliga medan andra ger mer utrymme för tolkning. Denna handledning ger svar på några vanliga frågor om kopior av allmänna handlingar.

Avgifter för information som inte lämnas ut med stöd av offentlighetsprincipen kan tas ut med stöd av 4 § avgiftsförordningen (1992:191) eller enligt ett särskilt bemyndigande. Avgiftsuttag som sker med stöd av 4 § behandlas i ESV:s handledning Alla myndigheter får ta betalt, men... (ESV 2002:7).

Denna handledning är utarbetad vid enheten Finansiering inom ESV:s verksamhetsgren Resultatstyrning och finansiell styrning.

Om du har frågor om avgifter är du välkommen att kontakta
Mona Nykvist, tel. 08-690 44 43, e-post: mona.nykvist@esv.se eller
Lasse Henricson, tel. 08-690 44 95, e-post: lasse.henricson@esv.se

Innehåll

Offentlighetsprincipen.....	8
Vilka lagar och förordningar är tillämpliga?	8
Om allmän handling.....	8
Vad innebär offentlighetsprincipen för myndigheten?.....	9
Avgifter för kopior, bevis, registerutdrag m.m.	11
Offentlighetsprincipen eller inte?	12
Vad ingår i avgiftsunderlaget?	13
Vad gäller normalt för uttag av avgift för kopia m.m. av allmän handling?.....	13
Papperskopior, utskrifter av upptagning för ADB.....	14
Avskrift av allmän handling eller utskrift av ljudbandsupptagning.....	14
Kopia av video- eller ljudbandsupptagning	14
Bestyrkta avskrifter/kopior av handlingar	15
Bevis eller registerutdrag	15
När får annan avgift tas ut?	15
Avgift från första sidan	16
Högre avgift	16
Lägre avgift	16
Vem behöver inte betala avgift?	17
Expediering	17
Kan ett beslut om avgiftsuttag överklagas?	17
Administration, disposition och redovisning.....	18
Mervärdesskatt.....	18
Samfakturerering vid återkommande beställningar	19
Disposition av avgifter	19
Redovisning av avgiftsintäkter	19

Offentlighetsprincipen

- Allmänheten har rätt att få ta del av allmän handling i myndighetens lokaler utan avgift.
- Den som så önskar har rätt att på begäran få en kopia, utskrift eller avskrift av allmän handling mot erläggande av avgift enligt bestämmelserna i avgiftsförordningen.
- Myndigheten är inte skyldig att lämna ut kopia av allmän handling annat än i pappersform om det inte följer av lag.

Vilka lagar och förordningar är tillämpliga?

Utlämnande av kopia av allmän handling med stöd av offentlighetsprincipen regleras i olika författningar. Hit hör bl.a. tryckfrihetsförordningen (1949:105), sekretesslagen (1980:100) förvaltningslagen (1986:223) och personuppgiftslagen (1998:204). Även avgiftsförordningen (1992:191) och förordning (2003:234) om tiden för tillhandahållande av domar och beslut m.m. är viktiga i sammanhanget.

Om allmän handling

Vad som avses med allmän handling framgår av 2 kap. tryckfrihetsförordningen. Information kan finnas på ett pappersdokument ("framställning") eller i elektronisk form bestående av begripliga och sakligt sammanhängande data ("upptagning") som kan läsas, avlyssnas eller uppfattas på annat sätt med tekniskt hjälpmedel. Handlingen ska vara förvarad enligt vissa kriterier (2 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen) och vara inkommen till eller upprättad hos myndigheten (2 kap. 6–7 §§ tryckfrihetsförordningen).

Exempel på handlingar som inte kan begäras ut med stöd av offentlighetsprincipen är minnesanteckningar och tryckt skrift som ingår i myndighetens bibliotek (2 kap. 11 § punkt 3 tryckfrihetsförordningen).

För att det ska vara fråga om en allmän handling måste den begärda informationen kunna tas fram med "rutinbetonade arbetsinsatser"¹. Myndigheten kan t.ex. behöva framställa ett dataprogram för att kunna utföra beställningen. Endast under förutsättning att detta kan ske genom en enkel arbetsinsats och utan nämnvärda kostnader eller komplikationer kan detta anses som en rutinbetonad åtgärd. Det är då fråga om allmän handling och i den mån materialet inte är sekretessbelagt kan

¹ Vad som är att betrakta som "rutinbetonat" måste bedömas från fall till fall. Kammarrätten slog fast i dom 2317-1999 att en arbetsinsats uppskattad till 80 timmar gick utöver vad allmänheten kan begära av en myndighet. I ett annat fall (3997-2000) bedömdes 9 timmar vara alltför stor arbetsinsats.

det begäras ut med stöd av offentlighetsprincipen². Hur utlämnande av allmänna handlingar ska gå till regleras i 15 kap. sekretesslagen. En sekretessprövning bör göras i varje enskilt fall eftersom en ”hemligstämplad” handling inte nödvändigtvis behöver vara hemlig vid den tidpunkt då den begärs ut. En delvis sekretessbelagd handling ska göras tillgänglig för beställaren i de delar den är offentlig.

Det är inte ovanligt att allmän handling som begärs ut innehåller personuppgifter. Grundläggande krav på behandling av personuppgifter finns i 9 § personuppgiftslagen. Enligt 8 § får myndigheten lämna ut handlingar som innehåller personuppgifter om myndigheten är skyldig att göra detta enligt 2 kap. tryckfrihetsförordningen.

Det förekommer att s.k. massuttag från personregister begärs med stöd av offentlighetsprincipen för att användas i kommersiellt syfte. Myndigheten bör då uppmärksamma att den personuppgiftsansvarige ska se till att personuppgifterna inte behandlas för något ändamål som är oförenligt med det ändamål för vilket uppgifterna samlades in (9 § d personuppgiftslagen). Personuppgifter får inte behandlas för ändamål som rör direkt marknadsföring, om den registrerade hos den personuppgiftsansvarige skriftligen har anmält att han eller hon motsätter sig sådan behandling (11 § personuppgiftslagen). Att tillgodose en begäran om massuttag kan minska förtroendet för myndigheten och hota de registrerades personliga integritet. Uppgifterna har ju inte heller samlats in för detta ändamål. Myndigheten bör därför vara försiktig vid utlämnande av personuppgifter för kommersiellt syfte.

Vad innebär offentlighetsprincipen för myndigheten?

Den som så önskar har rätt att ta del av allmänna handlingar ”på stället” utan avgift (2 kap. 12 § tryckfrihetsförordningen). Med begreppet ”på stället” avses att handlingen läses i myndighetens lokaler antingen på papper eller på bildskärm. Myndigheterna är skyldiga att avgiftsfritt göra en allmän handling, som lagrats elektroniskt, tillgänglig på presentationsterminaler om det är ändamålsenligt och ekonomiskt möjligt (15 kap. 12 § sekretesslagen). Den sökande har inte någon rätt att kopiera dessa uppgifter till en diskett eller CD.

Förutom en skyldighet att på begäran låta någon få ta del av allmän handling har myndigheten en serviceskyldighet att lämna upplysningar, vägledning, råd och annan liknande hjälp till enskilda inom sitt verksamhetsområde (4 § förvaltningslagen). Inom ramen för den egna verksamheten ska myndigheten också stödja andra myndigheter (6 § förvaltningslagen). Beroende på vad som bedöms vara mest lämpligt ska myndigheten tillmötesgå begäran om upplysningar muntligen eller skriftligen.

² Toppledarforum: Offentlighet & IT (Statskontoret 1995:14)

Enligt 15 kap. 4 § sekretesslagen ska myndigheten på begäran av enskild lämna uppgift ur allmän handling som förvaras hos myndigheten om det inte hindrar arbetet eller möter hinder på grund av bestämmelse om sekretess. Det finns således en allmän skyldighet för myndigheterna att upplysa en enskild om innehållet i allmänna handlingar utöver vad som stadgas i 2 kap. tryckfrihetsförordningen. Om upplysning per telefon anses hindra arbetet eller om det av annat skäl är olämpligt kan myndigheten således neka att muntligen lämna uppgift ur en handling. Myndigheten kan då i stället erbjuda den enskilde att läsa handlingen ”på stället” eller att få en kopia skickad till sig. Bestämmelserna i avgiftsförordningen är tillämpliga om den enskilde väljer det senare alternativet.

Utgångspunkten är att myndigheten på begäran ska lämna ut en kopia av en allmän handling. Vissa begränsningar finns dock. Om det är en karta, ritning eller bild som begärs ut och det är svårt att kopiera den, kan myndigheten välja att enbart låta den sökande ta del av materialet på stället (2 kap. 13 § tryckfrihetsförordningen). Den andra begränsningen i offentlighetsprincipen gäller utlämnande av kopia av allmän handling i elektronisk form. Myndigheten är inte skyldig att lämna ut kopia av allmän handling i elektronisk form om det inte följer av lag (2 kap. 13 § tryckfrihetsförordningen). En annan sak är att det ibland kan vara både enklare och billigare att skicka informationen i elektronisk form i stället för i pappersform om sökanden vill det och om myndigheten anser att det är lämpligt.

För att göra offentligt material mer lättillgängligt för allmänheten har i rättsinformationsförordningen (1999:175) införts ett krav på myndigheterna att tillhandahålla grundläggande rättsinformation på Internet. Ansvaret för detta ligger på Regeringskansliet, Domstolsverket eller andra offentliga organ som förfogar över informationen. Verket för förvaltningsutveckling är fr.o.m. den 1 januari 2006 samordningsmyndighet för rättsinformationssystemet. Informationen ska finnas tillgänglig för allmänheten, i huvudsak gratis, med undantag för svensk rättspraxis som får avgiftsbeläggas. Lagrummet (www.lagrummet.se) är den offentliga förvaltningens gemensamma webbplats för svensk rättsinformation.

I Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/98/EG daterat den 17 november 2003 om vidareutnyttjande av information från den offentliga sektorn (PSI-direktivet) fastställs en minimiuppsättning regler för vidareutnyttjande av handlingar som finns hos offentliga myndigheter i medlemsstaterna samt för hur vidareutnyttjandet ska underlättas i praktiken. De principer för avgiftsättning som tillämpas för kopia av allmän handling enligt avgiftsförordningen ligger väl i linje med avgiftsprinciperna i detta direktiv.

Avgifter för kopior, bevis, registerutdrag m.m.

- Som huvudregel ska avgift enligt 16–22 §§ avgiftsförordningen tas ut för kopior, bevis och registerutdrag m.m. som någon begär att få ta med sig eller få skickade till sig.
- Normalt är de första nio kopiesidorna gratis.
- För att stävja systematiskt missbruk av reglerna för avgiftsuttag kan avgift tas ut från första sidan.
- Högre avgift kan tas ut om beställningen innebär dyrare kopieringsmaterial än vad som är normalt.
- Lägre avgift kan tas ut om avgiften leder till väsentligt överuttag i förhållande till kostnaderna.
- När det är särskilt föreskrivet tas avgift för bevis eller registerutdrag ut enligt en viss avgiftsklass med ett belopp som framgår av 20 § avgiftsförordningen.

Tidigare har beskrivits med vilket stöd allmänheten har rätt att avgiftsfritt ta del av allmän handling och i vilken utsträckning en kopia av handlingen kan begäras ut. I detta kapitel görs en genomgång av vad som gäller för avgiftsuttag då myndigheten på begäran lämnar ut kopior av allmänna handlingar.

De generella reglerna i avgiftsförordningen gäller för samtliga myndigheter om inte annat beslutats av regeringen. Riksarkivet är ett exempel på en myndighet som har ett särskilt bemyndigande att själv fastställa avgifter för kopior av allmänna handlingar. Detta bemyndigande har företräde framför avgiftsförordningens bestämmelser.

När någon med stöd av offentlighetsprincipen begär utdrag ur ett visst register bör man vara uppmärksam på att regeringen kan ha bestämt att avgift ska tas ut med ett belopp som framgår av 20 § avgiftsförordningen. Det innebär vanligen en högre avgift än vad som normalt gäller för kopia av allmän handling. Ett exempel är de registreringsbevis som är avgiftsbelagda enligt 22 § stiftelseförordningen (1995:1280). Där står det att avgiftsklass A ska tillämpas och av 20 § avgiftsförordningen framgår det vilket belopp avgiftsklass A motsvarar. Avgiften är densamma oavsett hur många sidor utdraget omfattar.

Offentlighetsprincipen eller inte?

Grunden för avgiftsuttag är olika beroende på ifall det är fråga om en begäran med stöd av offentlighetsprincipen eller inte. Avgiftsuttag för kopia av allmän handling är detaljreglerat i avgiftsförordningen, medan prissättningen av andra avgiftsbelagda informationstjänster ger större handlingsutrymme för myndigheten. För att förtydliga detta kan man konstatera att det finns tre typsituationer:

- 1) Någon begär att få en kopia av allmän handling. Uppgifterna kan tas fram med rutinbetonade åtgärder. Det är då fråga om en begäran med stöd av offentlighetsprincipen och bestämmelserna i 15–24 §§ avgiftsförordningen gäller.
- 2) Någon efterfrågar information som är lagrad i pappersform och som myndigheten endast kan ta fram med en arbetsinsats som går utöver vad som kan sägas vara rutinbetonad. Offentlighetsprincipen är då inte tillämplig utan myndigheten måste avgöra om den ska avvisa beställningen eller utföra den mot ersättning. Avgift kan tas ut med stöd av 4 § avgiftsförordningen, punkt 2 Informations- och kursmaterial.
- 3) Någon efterfrågar kopia av en allmän handling i elektronisk form t.ex. en fil, en diskett eller en CD-skiva. Myndigheten har ingen skyldighet att tillgodose denna önskan, såvida det inte är särskilt reglerat i lag, men det kan ibland finnas fördelar med att tillhandahålla uppgifterna i elektronisk form. Om t.ex. efterfrågan på informationen är stor och behov finns av att göra materialet sökbar kan det vara lämpligt att tillhandahålla en allmän handling på diskett eller såsom en bifogad fil via e-post. I dessa fall har myndigheten möjlighet att ta ut en avgift med stöd av 4 § avgiftsförordningen, punkt 9 Automatisk databehandlingsinformation i annan form än utskrift. Priset kan sättas så att samtliga kostnader för att hantera beställningen täcks, dvs. materialkostnader, programmering, bearbetning etc.

Det kan finnas allmänna handlingar som är så efterfrågade och så omfattande att det kan finnas skäl att efter sedvanlig sekretessprövning trycka upp dem i bokform. Detta kan t.ex. gälla förhørsprotokoll från rättegångar som rönt stort allmänt intresse. Om avgift tas ut för kopia av allmän handling skulle ett förhørsprotokoll på t.ex. 2 000 sidor uppgå till ca 4 000 kronor. Genom att ge ut handlingen i bokform är det inte längre fråga om en allmän handling och avgift kan tas ut med stöd av 4 § avgiftsförordningen, punkt 2 Informations- och kursmaterial. Priset på den tryckta skriften kan bli betydligt lägre än avgiften för kopior av allmän handling. Det underlättar också för myndigheten att slippa kopiera upp ett stort antal sidor. Att göra en tryckt handling tillgänglig gratis via myndighetens webbsida kan i en del fall vara ett alternativ som bör övervägas.

Vad ingår i avgiftsunderlaget?

De avgifter för kopia av allmän handling som föreskrivs i förordningen är beräknade med utgångspunkt i en genomsnittlig timkostnad i statsförvaltningen och förväntad tidsåtgång för framställning och distribution. Kostnader för kopiering, material och expediering ska täckas; däremot inte kostnader för den tid som går åt för att ta fram uppgifterna. Myndigheten får alltså inte ta ut särskild ersättning för programmering, bearbetning m.m. i samband med utskrift av elektroniskt lagrad information som begärs ut med stöd av offentlighetsprincipen. Tanken är att nivån på avgiftsuttaget ska vara densamma oavsett om registret är datorbaserat eller om det förs manuellt. Är det däremot fråga om en begäran där offentlighetsprincipen inte är tillämplig och om myndigheten ändå väljer att tillgodose en sådan begäran finns utrymme att ta ut även kostnader för programmering etc. då avgiften beräknas. Men fundera på om kostnaderna kanske kan slås ut på fler presumtiva beställare!

En delvis sekretessbelagd handling ska göras tillgänglig för beställaren i de delar den är offentlig. Myndigheten ska då precis som vid utlämnande av annan allmän handling ta ut avgift först när beställaren vill ta en kopia, utskrift eller avskrift med sig. Kostnader för sekretessprövning ingår inte i avgiftsunderlaget.

Vad gäller normalt för uttag av avgift för kopia m.m. av allmän handling?

Den som så önskar har alltså rätt att begära att få ta del av en allmän handling i myndighetens lokaler utan avgift. Det är först när någon vill ha en kopia av handlingen som en avgift tas ut för den kostnad som uppstår. Det kan tyckas naturligt att det är den som vill ha informationen som betalar och inte skattekollektivet. Att ta ut en avgift gör också att risken för ”okynnesbeställningar” minskar.

Enligt 15 § avgiftsförordningen ska avgift tas ut för

- kopia eller avskrift av allmän handling
- utskrift av upptagning för automatisk databehandling (ADB)
- kopia av video- eller ljudbandsupptagning eller utskrift av ljudbandsupptagning
- sådana bevis och registerutdrag som avses i 20 §.

Avgift ska tas ut enligt bestämmelserna i 16–22 §§ avgiftsförordningen.

Ersättning för porto ska tas ut för avgiftsbelagda kopior m.m. om försändelsen väger mer än 20 gram. Dessutom ska ersättning för eventuell postförskottsavgift eller annan särskild kostnad för att sända den begärda handlingen eller kopian med post, bud eller liknande tas ut.

Papperskopior, utskrifter av upptagning för ADB

Normalt är de nio första sidorna gratis. Om beställningen omfattar tio sidor eller mer tas avgift ut per sida, varmed avses kopiesida. Myndigheten avgör vilken utrustning som ska användas. Om en myndighet väljer att lämna ut kopior på t.ex. A 3-sidor är det inget som hindrar detta. Avgiften räknas även då fram efter antalet framställda kopiesidor (16 §).

Avgift tas för närvarande ut enligt följande

- tio första sidorna: 50 kronor
- varje sida därutöver: 2 kronor.

Motsvarande gäller för information i elektronisk form (upptagning för ADB) som begärs i form av utskrifter. Den enskilde kan, om så begärs, också få kopia av handlingar via fax. Men förutsättningen är att myndigheten bedömer att det är lämpligt. Avgiften för kopior som skickas via fax är densamma som för vanliga papperskopior.

Avskrift av allmän handling eller utskrift av ljudbandsupptagning

Ibland kan inte en kopia av handlingen tas fram utan en avskrift måste göras. De handlingar som blir föremål för en avskrift kan vara av mycket skiftande kvalitet och utseende. I vissa fall kan det ta lång tid att göra avskriften, medan det i andra fall kan gå förhållandevis fort. Trots att den sökande inte i förväg vet exakt vad beställningen kommer att kosta har det ansetts vara lämpligare med en tidtaxa än med ett fast pris (17 §). Det är rimligt att myndigheten i förväg kan ge beställaren en uppfattning om vad det högst kan bli fråga om. En tidtaxa tillämpas också när den sökande begär att få en utskrift av information som finns på ett ljudband.

Avgift tas för närvarande ut enligt följande

- avskrift av allmän handling: 90 kronor per påbörjad fjärdedels arbetstimme
- utskrift av ljudbandsupptagning: 90 kronor per påbörjad fjärdedels arbetstimme.

Kopia av video- eller ljudbandsupptagning

En video- eller ljudbandsupptagning kan på samma sätt som ett pappersdokument vara en allmän handling. Avgifterna för kopia av videoband och ljudband är beräknade med hänsyn tagen till att myndigheten tillhandahåller banden.

Avgift tas för närvarande ut enligt följande

- kopia av videobandsupptagning: 600 kronor per band
- kopia av ljudbandsupptagning: 120 kronor per band.

Ett video- eller ljudband som finns hos myndigheten är inte alltid en allmän handling. Materialet kan vara framtaget i en uppdragsverksamhet för att t.ex. användas som undervisningsmaterial. Myndigheten kan i andra fall när det inte är fråga om en allmän handling ta ut avgift med stöd av 4 § avgiftsförordningen, punkt 2 Informations- och kursmaterial. Kostnader för manus, inspelningskostnader etc. kan då inkluderas i avgiftsunderlaget. Myndigheten bör göra en bedömning av förväntad efterfrågan och dividera kostnaderna för upptagningen med beräknad volym. Materialkostnader, porto m.m. tillkommer naturligtvis.

Bestyrkta avskrifter/kopior av handlingar

Det finns situationer då en myndighet är skyldig att framställa bestyrkta avskrifter eller bestyrkta kopior av handlingar som getts in. I exempelvis 33 kap. 2 § rättegångsbalken finns föreskrifter om att part eller sökande är skyldig att inge bestyrkta avskrifter av en handling. Om parten inte tillhandahåller en sådan avskrift eller kopia ska i det nämnda exemplet rätten kopiera handlingen på partens bekostnad. I 18 § avgiftsförordningen regleras vilken avgift som då ska tas ut.

Avgift tas för närvarande ut enligt följande

- bestyrkt *avskrift* av allmän handling: 90 kronor per påbörjad fjärdedels arbetstimme
- bestyrkt *kopia* av allmän handling: 2 kronor per kopia, dock lägst 50 kronor.

Detta innebär att 50 kronor ska tas ut fr.o.m. den första kopian t.o.m. den tjugofemte kopian. För varje sida därutöver tas två kronor ut per kopia.

Bevis eller registerutdrag

Ibland är det särskilt föreskrivet i en förordning att avgift för bevis eller registerutdrag ska tas ut enligt 20 § avgiftsförordningen. Vidare anges vilken avgiftsklass, A, B eller C, som ska tillämpas. Vilket avgiftsbelopp som gäller för respektive avgiftsklass framgår av 20 § avgiftsförordningen.

När får annan avgift tas ut?

Enligt 16 § första och andra stycket avgiftsförordningen ska myndigheten således för kopia av allmän handling och för utskrifter av information i elektronisk form ta ut 50 kronor för 10 sidor och för varje sida därutöver 2 kronor. De nio första sidorna är gratis. Om det finns särskilda skäl kan myndigheten besluta om att ta ut en högre eller lägre avgift (16 § tredje stycket).

Det bör observeras att den grundläggande principen om full kostnadstäckning gäller, vilket i det här fallet innebär att avgiften ska beräknas så att myndighetens

självkostnad för att framställa och distribuera kopiorna täcks, dvs. kostnaden för kopiering, material m.m. Kostnaderna för att ta fram och återställa handlingarna ska inte beaktas då avgiften beräknas.

Nedan beskrivs i vilka situationer det kan vara lämpligt att avvika från de bestämmelser som gäller normalt.

Avgift från första sidan

För att undvika att behöva betala för kopiorna kan någon ständigt återkomma med ”småbeställningar”, dvs. färre än 10 sidor, när beställningen hade kunnat göras i ett sammanhang. Om myndigheten misstänker att någon systematiskt undviker att betala för kopiorna genom att göra småbeställningar kan myndigheten göra en tjänsteanteckning över utlämnade kopior för att ha underlag för ett beslut om tillämpning av undantagsregeln. Vid varje beställning kan i ett sådant fall 50 kronor tas ut redan från och med den första sidan till och med den tionde och därefter med 2 kronor per sida. Det finns emellertid inte något krav på att utlämnande av avgiftsfria kopior ska registreras eller diarieföras. Detta innebär att endast i uppenbara fall av missbruk kommer undantagsbestämmelserna att kunna tillämpas. Några få myndigheter har en generell rätt att ta ut avgift från första sidan. Detta gäller t.ex. Bolagsverket.

Högre avgift

Om ett särskilt format efterfrågas eller dyrare papper än normalt måste användas för kopian kan ibland 50 kronor för de första tio sidorna plus två kronor för varje sida därutöver vara en för låg avgift för att täcka kostnaden. Om kostnaden för framställningen av de begärda kopiorna eller utskriften avsevärt överstiger den föreskrivna avgiften finns det skäl att ta ut en högre avgift.

Lägre avgift

En strikt tillämpning av de avgiftsnivåer som anges i förordningen kan ibland leda till ett kraftigt överuttag i förhållande till kostnaderna för att framställa kopiorna. Myndigheten bör i ett sådant fall sätta ner avgiften till lämplig nivå. Ett exempel på en situation då det kan finnas särskilda skäl att ge en ”mängdrabatt” är då någon beställer omfattande datautskrifter. Om man tillämpar avgiftsnivån i förordningen kan det i ett sådant fall leda till ett kraftigt överuttag.

Vem behöver inte betala avgift?

Inom staten är sådana kopior, bevis och registerutdrag m.m. som avses i 15 § avgiftsförordningen inte avgiftsbelagda. Det framgår av 21 §. Enligt regeringens motiv (1992:3) till avgiftsförordningen ingår i begreppet staten förutom statliga myndigheter också riksdagen och dess organ. Däremot omfattas inte ett statligt bolag eller en stiftelse av avgiftsfriheten. Bolagsverket får dock ta ut avgift för kopia av allmän handling även av staten.

Av rättssäkerhetsskäl har misstänkta eller deras försvarare och målsägande eller målsägandebiträden rätt att gratis få ett exemplar av kopia eller avskrift av protokoll eller anteckning gällande målet i fråga vid förundersökning eller annan utredning av polis- eller åklagarmyndighet på grund av brott.

Den som beviljats rättshjälp är enligt rättshjälplagen (1996:1619) i vissa fall befriad från avgift.

Expediering

I förordning (2003:234) om tiden för tillhandahållande av domar och beslut m.m. finns bestämmelser om hur handlingar ska expedieras. Där framgår bl.a. att myndigheten bör ta ut avgift genom postförskott eller på annat lämpligt sätt. Om det är lämpligt får en handling skickas via telefax eller elektronisk post eller i någon annan elektronisk form.

Kan ett beslut om avgiftsuttag överklagas?

Myndigheterna lämnar dagligen ut ett stort antal kopior av allmänna handlingar. Att fatta ett formellt beslut om avgiftsuttag i varje enskilt fall skulle innebära onödigt merarbete. Om den enskilde anser att fel avgift tagits ut kan dock ett särskilt beslut om avgiften begäras. Begäran ska göras inom trettio dagar efter den dag då avgiften betalades. Beslutet kan sedan överklagas hos Skatteverket som är slutinstans för ärendet. Detta framgår av 23–24 §§ avgiftsförordningen.

Administration, disposition och redovisning

- Moms tas inte ut på avgifter enligt 15 § avgiftsförordningen.
- Myndigheten kan samfakturera avgifter vid återkommande beställningar av kopior m.m. av allmän handling.
- De avgifter som med stöd av 15 § avgiftsförordningen tas ut för kopior m.m. disponeras av myndigheten.
- Avgiftsintäkterna redovisas i kontoklass 32 Offentligrättsliga avgifter som disponeras av myndigheten.

Om avgiften inte har betalats i rätt tid ska beställaren uppmanas att betala. För det fall fordran då inte betalas ska fordringar som uppgår till minst 100 kronor drivas in (30 a § avgiftsförordningen). Indrivning av mindre belopp kan begäras om detta krävs från allmän synpunkt. Bestämmelser om indrivning finns i lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m. och i indrivningsförordningen (1993:1229).

Mervärdesskatt

Moms tas inte ut för varor och tjänster som utgör ett led i myndighetsutövning. Skatteverket anser att avgifter som tas ut med stöd av 15 § avgiftsförordningen generellt bör anses som ett led i myndighetsutövningen. Utgående moms ska därför inte debiteras.

Däremot ska i regel moms debiteras i det fall den avgiftsbelagda verksamheten bedrivs med stöd av 4 § avgiftsförordningen. Detta gäller dock inte om verksamheten är undantagen från skatteplikt enligt 3 kap. mervärdesskattelagen (1994:200) eller om varan eller tjänsten tillhandahålls en annan statlig myndighet. Med statlig myndighet avses i detta fall inte statliga bolag eller de statliga affärsverken.

Samfakturering vid återkommande beställningar

Det är inte ovanligt att t.ex. journalister återkommande begär kopior av allmänna handlingar i olika ärenden³. För att slippa ta ut en mindre summa vid varje utlämningstillfälle är det möjligt att istället göra en tjänsteanteckning och fakturera beställningarna enligt överenskommen periodicitet, t.ex. månadsvis, i en samlingsfaktura. Det är effektivare för myndigheten och i regel billigare för beställaren eftersom grundavgiften på 50 kronor för de första tio sidorna i så fall bara tas ut en gång per faktura. Samfakturering innebär att periodens beställningar betraktas som *en* beställning och att man tar 50 kronor för de tio första sidorna och därefter 2 kronor per sida oavsett hur många sidor de enskilda beställningarna under perioden omfattade.

Disposition av avgifter

Avgifter som myndigheten tar ut med stöd av 15 § avgiftsförordningen får disponeras av myndigheten.

Redovisning av avgiftsintäkter

Avgifter för kopia av allmän handling bör redovisas i kontoklass 32 Offentlighets-
liga avgifter som disponeras av myndigheten.

³ Riksskatteverket (RSV) bedömde frågan om samfakturering vid återkommande beställningar till en myndighet (Jönköpings tingsrätt) och kom fram till att det var lämpligt i detta fall eftersom det underlättade det administrativa arbetet för myndigheten och medförde en sammantaget lägre kostnad för beställaren (Jönköpingsposten). (RSV 93-04-21; 6088-93/633)

Ekonomistyrningsverket utvecklar och implementerar en effektiv och ändamålsenlig ekonomistyrning som syftar till

- god kontroll av statens finanser
- resursfördelning i enlighet med politiska prioriteringar
- hög produktivitet och effektivitet.

Vi är statens experter på resultatstyrning och finansiell styrning och ansvarar för god redovisningssed. Vi har unika kunskaper om statens finanser och erbjuder kostnadseffektiva administrativa stödsystem.

Vårt arbete omfattar alla nivåer i staten och vi arbetar i nära samverkan med främst Regeringskansliet och myndigheterna. Vi bedriver även internationell verksamhet.

EKONOMISTYRNINGSVERKET